

X 194. (1372 eller 1373 våren.)

(Ärkedjåknen [Nils Hermansson] och kapitlet i Linköping) tillskriva (sin biskop [Nils Markusson]). Konung (Albrekt) har i dessa dagar, såsom föregående år, lagt skatter på alla kyrkans tjänare liksom på bönderna utan kapitlets hörande och givit uppdrag om deras omedelbara utkrävande genom sina ämbetsmän; själv har konungen inskeppat sig med allt sitt folk för att fara till obekant ort. Då brevutfärdarna denna dag nåtts av rykten om denna pålaga, ha de sänt en viss präst till hövitsmannen (riddaren Erik Karlsson) med bön om att avstå från dess utkrävande eller att åtminstone uppskjuta detta till apostlarna P(etrus) och P(aulus) fest (29/6), så att de under tiden kunna vända sig till konungen; de ha till och med hotat hövitsmannen med exkommunikation och att belägga herr E(riks) ämbetsområde (Östergötland) med allmänt interdikt. (Biskopen) ombedes överväga lämpliga åtgärder mot prästerskapets och kyrkans tråldom, att skriva till hövitsmannen och att utfärda ett allmänt förbud mot att kränka de kyrkliga friheterna samt att till kapitlet delegera det rättsliga ingripandet mot (kyrko)plundrarna.

Slutligen meddelas, att ärkebiskop (Birger) skrivit till biskop (Thomas) i Växjö och ovannämnde ärkedjåknene med befallning, att de skola inställa sig inför honom kring söndagen T(rinitatis, d. v. s. 1372 23/5 eller 1373 12/6) i anledning av flera besvärliga kyrkliga ärenden.

Avskrift som formulär i brevställare från 1300-talets sista decennier för Linköpings domkapitel, i avskrift från 1400-talet (s förra hälft?) i cod. C 204 (med Vadstena klosterbiblioteks signum J VI^o 4^{us} in ordine), fol. 124 v, Uppsala univ.-bibl. — Om de båda formulärsamlingarna i denna hs se J. Öberg, Über zwei spätmittelalterliche Formularsammlungen aus dem Bistum Linköping (Cod. Upsal. C 204), i *Classica et Mediaevalia Francisco Blatt septuagenario dedicata* (Köpenhamn, 1973), s. 563 f.

Partiell översättning, korta utdrag och innehållslig kommentar i Y. Brilioth, *Svensk kyrka, kungadöme och påvemakt 1363—1414* (1925), s. 54 f.

Ang. den ungefärliga dateringen till åren 1372—1373 se S. Engström, Bo Jonsson I (1935), s. 210 f. not 81 och s. 128 not 134. Konung Albrekts i brevet omtalade sjöresa har av Engström (s. 211 not 81) sammanställts med det besök på Öland, som omvittnas i det likaledes till åren 1372—1373 hänförliga brevet DS X 195. Om en ev. möjlighet att tidfästa dessa båda dokument till år 1372 se kommentar vid DS X 195.

I de aktuella formulären har brevställarens redaktör mestadels ur texten avlägsnat uppgifterna om brevets utställare och mottagare eller ersatt dessa och andra namn med verkliga eller fingerade initialer eller med en form av adjektivet *talis*, stundom t. o. m. helt uteslutit dem; se Öberg, o. a. a., s. 568—573. Så har även skett i detta fall. Brevet har uppenbarligen utställts av ärkedjåknen (jfr orden "michi archidiacono" i slutet av brevet) och domkapitlet i Linköping in corpore. Det kan ej härröra enbart från ärkedjåknen Nils Hermansson, såsom antages av Brilioth (s. 54), eftersom endast en biskop kan väntas ha använt sig av pluralen "nos"; sannolikt är dock att brevet dikterats av Nils såsom varande domkapitlets ledare under biskopens och domprostens frånvaro. Adressaten är, såsom Brilioth (*ibid.*) förmodat, säkerligen biskop Nils Markusson, och "dominus E." riddaren Erik Karlsson, vilken i bevarade dokument nämnes såsom hövitsman över Östergötland första gången 1373 11/9 (DS X 254), något som han måhända varit sedan 1370 (se Engström, o. a. a., s. 128 not 134 och s. 156). Dagsangivelserna "festum apostolorum ·P· et P·" och "dominicum ·T·" (den av Engström s. 211 not 81 framförda alternativa läsningen "·c·" istället för "·t·" torde kunna uteslutas) kunna svårligen tolkas annorlunda än "festum apostolorum Petri et Pauli" resp. "dominicum Trinitatis" (adjektivet *talis* kortas här aldrig enbart med sin initial).

Om bannlysning och interdikt se KL IV (1959), art. Excommunicatio og interdikt.

Salutacione in Domino premissa[.] Noueritis[,] pater reuerende[,] quod dominus^a imposuerat tributa hiis diebus omnibus famulis ecclesiasticis sicut rusticis sine requisicione nostra quacumque et mandauerat ea statim extorqueri per officiales suos · Jpse vero cum omnibus suis nauigio mare intrauerat nescimus quo iturus[.] Nos vero auditis hodie rumoribus de impositione predicta misimus dominum talem^b ad prefectum facientes eum rogari et eciam moneri vt ab extorsione predicta desistat vel saltem differat vsque ad festum apostolorum^c ·P·

et P·^c vt interim possimus ad regem accedere[.,] addentes quod si contra monicionem predic-
tam processerit scire debbit se excommunicacionis sententia inuolutum et nichilominus nos
[ad]^d ferendum generalem interdicti sententiam in prefecturam domini ·E·^e procedemus
statim prima die qua audiuius extorsionem huiusmodi inchoari[.] Placeat itaque vobis
deliberare super oportuno remedio contra seruitutes miserabilis cleri et ecclesie et rescribere
eciam prefecto et generaliter omnibus prohibere ne libertates ecclesiasticas violare presumant
et processum contra ipsos violatores et^f sententias contra ipsos ^g-nobis [com]mittere-^g publi-
candas[.,] aliter status totaliter subuertetur · Et cum priori anno tributa auctoritate propria et ad
velle suum imposuerunt sicut et nunc[.,] ipsis militaribus in libertate bonorum suorum dimissis
exceptis viduis pupillis et ecclesiis et clericis[.,] et sic quia omnino contra Deum militant certi
sumus quod cum surrexerit Dominus ad iudicandum causam suam Ipse de eis vtique trium-
phabit[.] Ceterum noueritis quod dominus archiepiscopus scripsit domino Vexionensj et michi
archidiacono quod sibi vtique occurrere debemus circa dominicam ·T·^h propter diuersa et
ardua negocia ecclesiarum et expedit vtique quod congregacio fiat prelatorum ad opponendum
Deo cooperante^l remedium in premissis[.] Deus in sua misericordia vos foueat et conseruet

^aHärefter utelämnat rex eller noster Albertus rex ms. ^bErsätter utelämnat namn ms. ^{c-c}D. v. s. Petri
et Pauli. ^dSaknas ms. ^eD. v. s. Erici (Karlsson). ^fHärefter felaktigt per ms. ^{g-g}nobisque remittere ms.
^hD. v. s. Trinitatis (se ovan). ^lBokstaven t ändrad från d ms.

X 195. (1372 eller 1373, sommaren?)

(Sten Bosson ?) tillskriver (sin kusin) Bo (Jonsson) och tackar för dennes brev ang. den lämpliga
platsen för sin syster Katarinas bröllop. Brevskrivaren meddelar, att (den blivande brudgummen)
Gise (van Helpten) finner det bäst att fira bröllopet i Stockholm, och diskuterar med Bo eventuella
bröllopsgåvor. Han omtalar vidare, att för drygt sex veckor sedan konung (Albrekt) i hans frånvaro
kommit till Borgholm; brevskrivaren hade strax därefter återvänt dit och nämner i sammanhanget
Volrad van Tzule, Herbrekt Königsmark och Rolf van der Dolle. Konungen hade vid detta besök
lagt en skatt på frälsebönderna på Öland och därvid åberopat sig på biskop Gottskalk (i Linköping)
och på Bo såsom sina rådgivare. Då frälsebönderna tredskades, gjorde sig konungen redo att indriva
skatten med våld, men det kom då till hans kännedom, att konung (Valdemar) av Danmark . . .

Avskrift av Ebba Grip (†1666) i Margareta Grips bok, pag. 284, Trolleholms arkiv. — Texten här återgiven efter
fotokopia och nedan anförda faksimil.

Tryckt: S. Engström, Bo Jonsson I (1935), s. 309—311 (bil. 4).

Faksimil: Engström, o. a. a., s. 310.

Förtecknat: Fornsvensk Bibliografi, Supplement II, häfte 1 (1945), s. 54 f. nr 210.

Avskriftens text är ofullständig och korrupt. Dess huvudinnehåll, sannolika huvudpersoner och ungefärliga datering
till åren 1372—1373 har påvisats av Engström s. 208 f.

Beklagligtvis avbryts avskriften, där nyheter om danske kungen, vilka tydligen fått konung Albrekt att ändra sina
planer, åberopas. Denna vaga uppgift låter sig icke med säkerhet sammanställas med något av konung Valdemars kända
förehavanden de aktuella åren (om dessa se bl. a. C. E. F. Reinhardt, Valdemar Atterdag og hans kongegjerning,
1880, s. 474 f.; S. Tägil, Valdemar Atterdag och Europa, 1962, s. 396 f.). — Möjligen skulle härmed kunna åsyftas
något, som äger samband med den lüneburgska affären, eller konungens återkomst till Danmark efter denna i juli 1372:
konung Albrekts ankomst till Borgholm drygt sex veckor tidigare skulle i så fall ha inträffat omkr. den 1 juni 1372.
Detta skulle i sin tur någorlunda kunna fås att stämma med tidsuppgifterna i brevet DS X 194: om den svenske kungens
där uppgivna sjöresa till obekant ort, såsom Engström framkastat, är den här omtalade Ölandsresan, skulle denna ha